

Markant

tijdschrift voor de
gehandicaptensector
jaargang 28
nummer 3
augustus 2023

De groene
vingers van de
gehandicaptenzorg

Groene vingers

Dat is nog eens leuk: als je voor je werk ergens heen moet waar mensen hetzelfde doen als jij in je vrije tijd. Dit geluk overkwam fotograaf Martine Sprangers, toen ze voor *Markant* ging fotograferen in de moestuin van Rohaan, een locatie van Aveleijn, voor het artikel over de groene vingers van de gehandicaptenzorg. En eigenlijk ook mijzelf. Nou beslaat mijn moestuin slechts een goed behapbare oppervlakte van vijftig vierkante meter, maar die van Martine is vijf keer zo groot. Rond haar huis, een voormalige koloniewoning in Wilhelminaoord, heeft ze een tuin van een kwart hectare. Deze bestaat grotendeels uit bos, dat wordt bezocht door dassen, reeën en hazen. Om meer ruimte te hebben voor de moestuin, pachtte ze met haar partner 250 vierkante meter van een aangrenzend weiland.

'We zetten steeds meer kleine stapjes om zelfvoorzienend te zijn', zegt ze. 'We wilden een grote moestuin om ook groente te kunnen wekken, fermenteren of inkuilen.' Naast de fotografie, werkt ze iedere week wel een paar dagen in de moestuin. 'Het is veel werk, maar ik voel me heel gelukkig als ik er 's avonds in bezig ben en ik een egel hoor rondscharrelen.' In de moestuin van Rohaan viel haar op dat begeleiders en bewoners echt samenwerken. 'Bewoners werden niet zomaar aan het werk gezet, er werd hen ook gevraagd om mee te denken en initiatief te nemen. Iedere bewoner die ik vroeg om iets te laten zien, zei meteen ja. Er was een vrouw die niet kon tuinieren omdat ze in een rolstoel zit. Speciaal voor haar hadden ze een houten tafel gemaakt, waar ze heel blij mee was. Iedereen was heel trots. En terecht, het zag er keurig uit, meer dan bij mij.' /JdK

FOTO MARTINE SPRANGERS

Markant, vakblad voor de gehandicaptenzorg, wordt uitgegeven onder auspiciën van de Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland (VGN) in samenwerking met Bohn Stafleu van Loghum, onderdeel van Springer Nature.

Redactie Johan de Koning, hoofdredacteur, Ronella Bleijenburg, eindredacteur, Jessica Meijs, redactie-assistent, jmeijs@vgn.nl

Redactieadres Postbus 413, 3500 AK Utrecht, tel. 06 5335 8421, e-mail: communicatie@vgn.nl

Redactiecommissie Han van Esch, Margreet de Graaf, Marjolein Herps, Marion Kersten, Marijn Krijger, Marlijn Lenselink, Esther Liefers, Sofie Sergeant, Marjoleyn Vreugdenhil (voorzitter)

Uitgever Bohn Stafleu van Loghum, Postbus 246, 3990 GA Houten

Aan dit nummer werkten mee

Auteurs Boris van der Ham, Rieke Veurink, Riëtte Duynstee
Fotografen Aleid Denier van der Gon, Angeliek de Jonge, Goedele Monnens, Stijn Rademaker, Martine Sprangers
Illustrator Annet Scholten
Vormgeving Akimoto, Deventer

Bijsluiters Bureau van Vliet, Kyra Veenhuijsen, telefoon 023-5714745, e-mail: k.veenhuijsen@bureauvanvliet.com. De tarieven en voorwaarden zijn op aanvraag verkrijgbaar.

Abonnementen Markant verschijnt vier keer per jaar. Lidinstellingen van de VGN ontvangen Markant als onderdeel van hun lidmaatschap. Abonnementprijs: € 95,00. Studenten ontvangen 35% korting. Het abonnement kan elk gewenst moment ingaan en wordt automatisch verlengd tenzij twee maanden voor de vervaldatum is opgezegd via het daarvoor bestemde formulier op www.bsl.nl/klantenservice. Als vakblad hanteren wij de opzegregels uit het verbintenissenrecht. We gaan ervan uit dat u het abonnement uit hoofde van uw beroep hebt afgesloten. Abonnementenadministratie: Bent u lid van de Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland (VGN), Postbus 413, 3500 AK Utrecht? Graag uw mutaties doorgeven aan de vereniging: info@vgn.nl. Voor overige abonnementen: Klantenservice Bohn Stafleu van Loghum, Postbus 246, 3990 GA Houten. Telefoon: 030-6383736. Bij wijziging van de tenaamstelling en/of adres verzoeken wij u de adresdrager met de gewijzigde gegevens op te sturen naar de afdeling klantenservice of wijzigingen door te geven via het formulier op www.bsl.nl/klantenservice.

Voorwaarden Op leveringen en diensten zijn de bij de Kamer van Koophandel gedeponeerde algemene voorwaarden van Springer Media B.V. van toepassing, tevens raadpleegbaar op www.bsl.nl. De voorwaarden worden op verzoek toegezonden. Het overnemen en vermenigvuldigen van artikelen en berichten uit dit tijdschrift is slechts geoorloofd met bronvermelding en met schriftelijke toestemming van de uitgever. Het verlenen van toestemming tot publicatie in deze uitgave houdt in dat de Standaardpublicatievoorwaarden van Springer Media B.V., gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel te Utrecht onder dossiernummer 3210/635, van toepassing zijn, tenzij schriftelijk anders is overeengekomen. De Standaardpublicatievoorwaarden voor tijdschriften zijn in te zien op www.bsl.nl/schrijven-bij-bohnstafleuvanloghum/auteursinstructies of kunnen bij de uitgever worden opgevraagd.

www.bsl.nl • © 2023, Markant • ISSN 1384-6612

Woelvork

'De bewoners die bij ons begeleiding krijgen, zijn geen cliënten', zegt Bart de Bruin, oprichter van zorgorganisatie Phusis in deze *Markant*. 'Het zijn onze burens en we helpen elkaar als het nodig is.' Phusis heeft zorgtermen als indicatie, cliënten, verstandelijke beperking en zorgverleners verbanen. Omdat, zoals De Bruin dat zegt, ze een normale omgang in de weg staan.

Het is een heel prikkelend verhaal over het anders organiseren van zorg op een heel onconventionele manier. Een mooi voorbeeld, wel. En taal hoort daarbij, want taal doet ertoe. We hebben net als in elke sector pioniers nodig om ook binnen de mainstream veranderingen te weeg te brengen. Phusis doet het gewoon: 'Wij benaderen elkaar als mens, volkomen gelijkwaardig'.

Wijlen Jan Troost zou dat mooi gevonden hebben, afgaande op het advies dat hij vlak voor zijn overlijden aan de zorgprofessionals meegaf: houd de menselijke maat. Zijn advies en laatste woorden voor onze sector zijn te lezen op de achterpagina van deze *Markant*.

Een volstrekt nieuwe term voor mij is de woelvork, die naar voren komt in het artikel over de groene gehandicaptenzorg. Dat ik die term niet ken, zegt wellicht iets over mijn groene vingers en de staat van mijn eigen tuin. Voor de mensen die net als ik niet weten wat een woelvork is: hiermee maak je de grond diep los zonder die te keren zoals je doet bij het ompippen.

Als wij de samenleving beter willen voorbereiden op een samenleving waarin iedereen gewoon en onbeperkt mee kan doen en waar we passende en meer inclusieve taal gebruiken, dan hebben wij ook een 'grondige' aanpak en een woelvork nodig. Om te waarborgen dat wat wij willen uitzaaien over de samenleving, ook daadwerkelijk in vruchtbare bodem landt.

THEO VAN UUM DIRECTEUR VGN
 THVANUUM@VGN.NL

Inhoud

Innovatie	4
Kort	6
Een goed gesprek met: Tamara Streng	8
Werkbezoek: Phusis	12
Column: Boris van der Ham	15
Thema: De groene gehandicaptenzorg	16
Gepromoveerd: Mirjam Zwaag	20
Moreel Beraad	22
Gewoon inclusief	23
Een goed advies: wijlen Jan Troost	24

TEKST EN FOTO'S ANGELIEK DE JONGE

Adem, ontspan, slaap

Yoga, slaapmeditatie... niets hielp Angelique van der Heijden om te ontspannen en in slaap te vallen. 'Ik heb heel veel klachten en ben erg onrustig, waardoor ik slecht slaap', vertelt Van der Heijden. Ze woont op Landsherenpoort, een woonlocatie van InteraktContour in Deventer voor mensen met niet-aangeboren hersenletsel (NAH). Deze organisatie heeft een uitleenservice voor technische hulpmiddelen. Mensen met NAH die ondersteuning van InteraktContour ontvangen, kunnen deze hulpmiddelen vrijblijvend proberen. Angelique gebruikt sinds januari de slaaprobot, Somnox.

Met subtiele geluiden en bewegingen simuleert Somnox de menselijke ademhaling. Door mee te ademen, ontspannen gebruikers makkelijker en vallen sneller in slaap. 'Ik ben er zo blij mee. Hij brengt me rust en stabiliteit: yin en yang. 's Avonds val ik binnen vijf minuten in slaap om daarna een paar uur heel diep te slapen. Ook overdag pak ik hem wel drie tot vier keer. Ik kan hem niet meer missen, dat is een ding dat zeker is.'

Gehoorscreening

Kun je goed horen?

Vragen als: voel je het?, doet het pijn?, komen aan de orde. Het boekje werd gemaakt met medewerking van Theatergroep Domino. /JdK

> GEMIVA.NL

Doet het pijn?

Mensen met een verstandelijke beperking hebben veel vaker problemen met hun gehoor en hun ogen dan mensen zonder beperking. Daarom is het belangrijk dat zij worden gescreend. Gemiva maakte een boekje met heldere korte teksten en foto's waarin zij zich kunnen voorbereiden op een gehoorscreening.

foto Angela Jutte

De verwanten

In september gaat De Verwanten in première: een montagevoorstelling van de LFB en theatergezelschap Gehring & Ketelaars. Vier spelers met een licht verstandelijke beperking nemen je mee in hun wereld en maken je duidelijk hoe belangrijk het is om je verwant te voelen met anderen. De voorstelling wordt gespeeld in theaters, maar kan ook worden geboekt in organisaties in de gehandicaptenzorg. Met een speciaal impactprogramma wordt dan na de voorstelling het gesprek op gang gebracht. /JdK

> LFB.NU

Een groene buurt en een fijne kamer kunnen eraan bijdragen dat mensen met een verstandelijke beperking (en hun omgeving) minder last hebben van probleemgedrag. ZonMw vroeg een groep wetenschappers te inventariseren welke factoren daarbij een rol spelen. Ze schreven niet alleen een rapport, maar maakten ook een infographic waarin je die factoren in één oogopslag kunt zien. Beiden zijn gratis te downloaden. /JdK

> ZONMW.NL

Omgeving heeft invloed op probleemgedrag

De VGN luidt de noodklok. Steeds meer organisaties in de gehandicaptenzorg komen in toenemende mate in financiële problemen. Dat blijkt na bestudering van 38 jaarrekeningen van VGN-leden. In 2022 zijn van dit aantal elf organisaties in de rode cijfers terecht gekomen. Dat is ruim een verdubbeling van het aantal dat

> VGN.NL/FINANCIELEPROBLEMEN

de sector jarenlang gewend was. 'Als er niets gebeurt, zal een flink deel van de gehandicaptenzorgaanbieders vanaf 2025 niet meer financierbaar zijn', concludeert VGN-directeur Theo van Uum. De VGN maakt een serie artikelen en podcasts waarin wordt ingezoomd op de financiële zorgen.

/RB

Geactualiseerde handreikingen en leidraad

Hoe geef je vorm en inhoud aan de nieuwe kwaliteitscyclus uit het Kwaliteitskompas Gehandicaptenzorg 2023-2028? Het staat beschreven in de nieuwe handreiking Inzicht in Kwaliteit die in juni werd gepubliceerd. Deze handreiking is onderdeel van het Kwaliteitskompas, net als de handreiking Ondersteuningsplannen en de Leidraad Perspectief op Persoonsgerichte zorg die ook werden geactualiseerd. Alle drie zijn ze te vinden via de VGN-site. /RB

> [VGN.NL/KWALITEITSKOMPAS](https://vgn.nl/kwaliteitskompas)

'Ik heb wel de ambitie om de trend van het inschakelen van zzp'ers te doorbreken'

Emmeke van Eersel, bestuurder Middin, in De Stellingcast, de podcast van de VGN.

> [VGN.NL/PODCAST](https://vgn.nl/podcast)

In de nieuwe roman *Iconen* van Erik Vlamincx, spelen misstanden in de gehandicaptenzorg in de jaren zeventig een belangrijke rol. Schrijver Bert Natter, zelf vader van een dochter met een beperking, kon niet lachen om de grappen en de plot van dit boek: 'Dat zal er mee te maken hebben dat er bijna terloops een beeld wordt geschetst van de wrede, onbarmhartige wereld waar mijn dochter ook in terecht had kunnen komen, ware ze enkele decennia eerder geboren geweest.' Natter bespreekt iedere maand een roman waarin mensen met een beperking een rol spelen op de VGN-site. /JdK

> [VGN.NL/BLOGS](https://vgn.nl/blogs)

Mo is lekker duidelijk

Mo is het nieuwste platform van Philadelphia, voor en door mensen met een beperking. Hier worden allerlei onderwerpen uit het dagelijks leven door middel van video's uitgelegd: werk, zelf beslissen, de liefde, nieuwe dingen leren, omgaan met pesten. Je vindt er ook het programma Lijf & Liefde, dat in 2022 een Special Media Award won. Bezoekers kunnen zelf video's insturen en rechtstreeks vragen stellen aan experts. Iets leuks doen? Mo heeft een prikbord met een landelijke agenda. /RB

> [MO-ONLINE.NL](https://mo-online.nl)

'Ken ik mijn kind wel het beste?'

DOOR RIEKE VEURINK FOTO'S ALEID DENIER VAN DER GON

Tamara Streng werkte al meer dan twintig jaar in de gehandicaptensector toen ze moeder werd van Lisse, een prachtig meisje met het syndroom van Down. Lisse lag lange tijd in het ziekenhuis met een virusinfectie. Tamara deelde haar ervaringen in een boek. 'Ik voel me best wat ongemakkelijk als er wordt gezegd: jij kent je kind het beste.'

tamara streng

een goed gesprek met

'Ik ben opgegroeid met mensen met een beperking', vertelt Tamara Streng. 'Het jongere zusje van mijn moeder heeft het syndroom van Down en maakt gewoon deel uit van onze familie. En er kwamen regelmatig kinderen met een beperking bij ons over de vloer, op wie mijn moeder paste. Hier heb ik fijne herinneringen aan. Ik werd geraakt én steeds nieuwsgieriger. Vandaar dat ik ging werken in de gehandicaptenzorg. Werken vond ik sowieso prettig. Ik was een doener, ik wilde al snel niet meer voltijds naar school.'

Wat raakte je zo?

'De verbinding die je kan hebben. Daar zit een puurheid in, zonder oordeel. In mijn tienerjaren heb ik best een zoektocht gemaakt naar wie ik was en wilde zijn. Daar hoorden ook allemaal verschillende kledingstijlen bij. De cliënten maakte het helemaal niet uit wat ik aantrok of hoe mijn haar zat. Onze band bleef gewoon altijd hetzelfde.'

Hoe zag jij als professional de relatie met ouders?

'Warm informeel contact heb ik altijd heel belangrijk gevonden. Ik vind het nu eerlijk gezegd ook vreselijk als er gezegd wordt: laten we ouders bij de zorg betrekken. Zó naar. Alsof de zorg eigenlijk niet van de ouders zou zijn. Het gaat er in mijn ogen om dat je het sámen doet. En ik weet dat dat samen niet altijd gemakkelijk is. Ik heb absoluut m'n onhandigheden gehad in de samenwerking met familieleden. Toen ik begon in de gehandicaptenzorg, zag ik cliënten bij wie nooit iemand op bezoek kwam. Daar schrok ik van. Hoe kan dat? Hoe kan het dat je als familie niet op bezoek komt? Later, als maatschappelijk werker, kwam ik bij die families over de vloer en zag ik de thuissituatie van die gezinnen, en hun worsteling. De kwetsbaarheid. Toen begreep ik het beter.'

En toen kreeg je zelf een kindje met het syndroom van Down.

'Ja, de kers op de taart, zeg ik wel eens. Er zijn vast mensen die dat gek vinden. Bij de 20-wekenecho was een hartafwijking te zien die vaak samenhangt met het syndroom van Down. Ik heb toen meteen tegen de gynaecoloog gezegd dat ik niet hoefde te weten of het kindje wel of geen beperking had. Ik had liever dat ze vertelde over die hartafwijking: wat betekent het, wat kunnen en moeten we doen? Die gynaecoloog leek in verwarring. Ik had een vriendin meegenomen naar dat gesprek. Zij is ook gynaecoloog, ze zei: 'Tamara, je vertoont afwijkend gedrag.'

Wat vond je daarvan?

'Nou ja, ik begrijp wel waarom de meeste mensen wél willen weten of hun kindje een beperking heeft. Ze zijn denk ik op zoek naar iets meer zekerheid. Maar ik heb die zekerheid al. Namelijk dat je uiteindelijk niets van tevoren zeker weet. Ik geloof ook niet in controle hebben. Natuurlijk kun je je zorgen maken over hoe het later moet op school, en welke hulp er dan allemaal moet zijn. Maar ik wil vandaag de dag laten zijn en met Lisse leven in het nu. Lisse is een ontzettend toegankelijk, lief kind. Ze is vrolijk, maakt gemakkelijk contact en doet het heel goed.'

Je had jarenlange ervaring als professional in de zorg, nu krijg je er ook als ouder mee te maken. Hoe is dat?

'Daar ben ik nog niet helemaal uit. Ik heb altijd geprobeerd naast ouders te staan, en nu ben ik een van hen. Zo voel ik me nog niet helemaal. Ik was laatst bij de voorstelling *Lastige Ouders* die gaat over hoe het is om te leven met een kind met een beperking. Tijdens de nabespreking vertelde een van de acteurs dat je professor moet worden van je eigen kind met al die vaktermen en

Tamara Streng

geboren op 12-12-1978 in Alphen a/d Rijn

- 1998 - 2001 opleiding verzorgende niveau 3
- 2001 - 2004 bachelor Social Work
- 2006 - 2017 persoonlijk begeleider, projectleider en opleider Cordaan
- 2018 - 2020 copiloot Wij zien je wel (www.zevmb.nl)
- 2017 - heden senior adviseur strategie en samenwerking Vilans

regelingen die er zijn. Dat professerschap beheers ik eigenlijk al. Ik voelde me in die zin meer verwant met de professionals. Ik ken het systeem goed, regel de dingen gemakkelijk. En ben ook gewoon hartstikke trots op hoe we, alle betrokkenen bij Lisse, het met ons allen doen.'

Lisse is geopereerd aan haar hart en kreeg een nare virusinfectie. Je bracht lange tijd als ouder door in het ziekenhuis.

'Ik weet nog dat een van de kinderartsen vlak na de bevalling zei dat ik ervaring heb in de gehandicaptenzorg. Ik heb toen meteen benoemd dat ik wel kennis heb, maar niet als ouder. Je kunt als professional ook te veel van een ouder verwachten. Er wordt bijvoorbeeld al snel gezegd: jij kent je kind het beste. Daar voel ik me best wel ongemakkelijk bij. Hoezo weet ik dit het beste? Ik ken dit kindje nog maar net. Ook als kinderen groter zijn, kan dat gelden. Het gedrag lezen van iemand met een zeer ernstig meervoudige beperking... ga er maar aan staan. Dat kun je volgens mij alleen maar samen doen.'

Dat past precies bij wat je eerder zei...

'Ja, mijn voorkeur voor samen optrekken werd in die periode bevestigd. Toen we na twee maanden intensieve opname thuiskwamen uit het ziekenhuis, belde de huisarts hoe het ging. Dat heb ik zo gewaardeerd. Van het ziekenhuis hoorde ik niks. En dat was juist een gemis. Ineens moet je helemaal zelf de regie voeren, dat is wel een heel grote stap. Het is belangrijk dat je contact houdt. Ook in de gehandicaptenzorg. Als ouders bij hun kind op bezoek zijn en er gebeurt iets heftigs, dan lijkt het me fijn voor hen als ze de volgende dag een telefoontje krijgen van de begeleider. Dat die begeleider vraagt hoe het nu met hen is, hoe ze terugkijken op de situatie en of ze samen iets kunnen doen om de volgende bezoeken prettiger te laten verlopen. Dát is de kern van samen optrekken.'

Tamara Streng is auteur van het dagboek 'De stalkmoeder, de huisdealer en de kleine junkie', dat in 2022 verscheen en via www.vilans.nl te downloaden is.

'Het systeem houdt de gekte in stand'

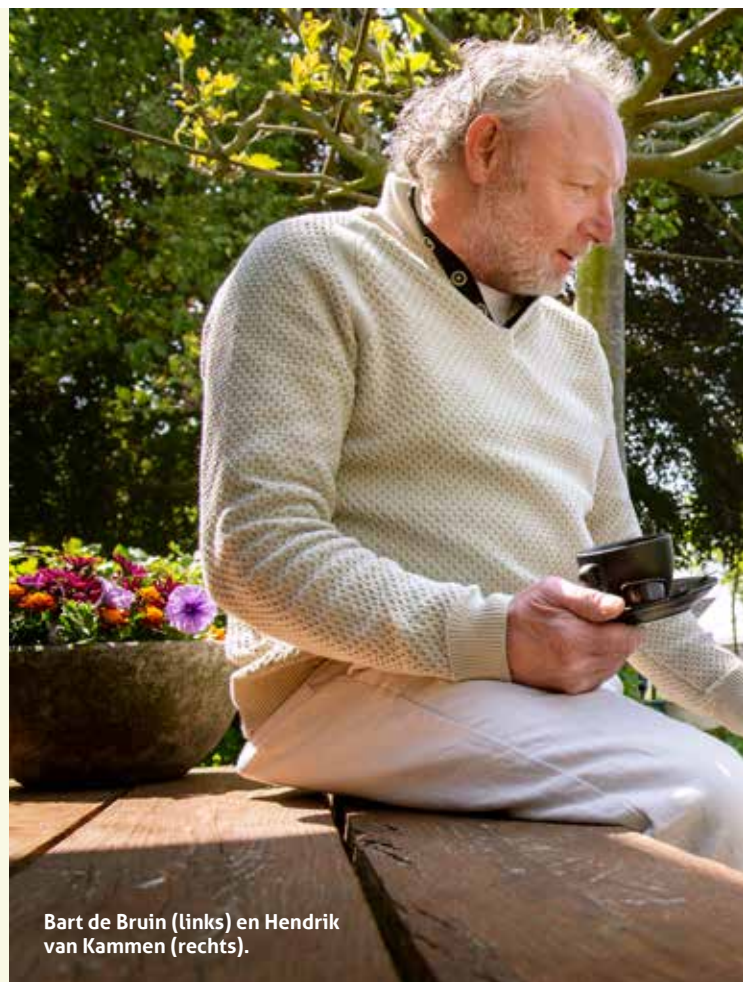
Termen als cliënt, verstandelijke beperking en zorgverleners zijn verbannen bij zorgorganisatie Phusis. 'Dat staat een normale omgang in de weg.' Bewoners bepalen zelf hoe ze leven: wel of niet roken, wel of geen huisdier. 'Wij leggen hen daarin geen beperkingen op. Hier zijn we volkomen gelijkwaardig.'

TEKST RIETTE DUYNSTEE FOTO'S MARTINE SPRANGERS

De rode pickup-truck van Henry Kersten (51) kan maximaal 50 kilometer per uur. 'Hard genoeg', vindt hij. De bak is volgeladen met oud ijzer. Het is afkomstig uit zijn voorraad achter de schutting; een paar verroeste fietsen, wastrommels en koelkasten, wat verouderde geluidsapparatuur, en verder veel onderdelen. Henry is al zo'n twintig jaar ijzerboer. Hij heeft zijn zaak aan huis, bij De Haven van Kloosterveen, een woon-werklocatie van stichting Phusis in Assen. Daar wonen mensen in zogenaemde liefdevolle community's. Veel begeleiders zijn bijvoorbeeld echtparen die ervoor kiezen om hier ook te wonen met hun gezin.

Geen beperkingen

Bart de Bruin – van oorsprong vrachtwagenchauffeur – is oprichter en directeur van Phusis. De stichting bestaat sinds 2003. 'De bewoners die bij ons begeleiding krijgen, zijn geen cliënten', zegt hij. 'Het zijn onze burens, en we helpen elkaar als het nodig is.' Phusis heeft zorgtermen als

Bart de Bruin (links) en Hendrik van Kammen (rechts).

indicatie, cliënten, verstandelijke beperking en zorgverleners verbannen, omdat ze een normale omgang in de weg staan. 'Bij Phusis benaderen wij elkaar als mens, volkomen gelijkwaardig. Bewoners bepalen zelf hoe ze leven: of er gerookt wordt in huis, met wie ze een relatie aangaan en of zij een hond als huisdier nemen. Wij leggen hen daarin geen beperkingen op. Dat is een onderdeel van onze aanpak. En wij gaan met hen in gesprek over de verantwoordelijkheden die bij de vrijheid horen.'

Moeilijk verstaanbaar gedrag

De bewoners zijn veelal mensen die niet bij andere zorgorganisaties konden blijven vanwege moeilijk verstaanbaar gedrag. Ze hadden driftbuien, gebruikten drugs of waren agressief. Zo ook Henry, de ijzerboer, die jarenlang verkeerde in het criminele circuit van Assen. 'Nee, dat ging niet goed', vertelt hij. 'Veel ruzie en slaanderijtjes. Er is toen veel van mij gestolen.' De begeleiding van de toenmalige

Maaïke de Jong registreert onder andere de boekingen van de rondvaartboot.

zorgorganisatie slaagde er niet in om Henry in het gareel te krijgen. Hij moest vertrekken. Hij ging bij Phusis wonen en bouwde op hetzelfde terrein zijn ijzerhandel op. Henry leunt ontspannen tegen de laadbak van zijn pickup. 'Ik heb net een vrachtje weggebracht. 0,24 euro de kilo, 30 euro bij elkaar.'

Paradoxaal financieringssysteem

Volgens De Bruin zijn mensen zoals Henry slachtoffer van de zorg in instituties en van een inadequaar financieringssysteem. De Bruin: 'Mensen met een licht verstandelijke beperking willen vrij leven, net als jij en ik. Maar in instituties mogen ze dat niet. Ze moeten zich houden aan regels, zoals geen huisdieren, geen vriendjes op bezoek, verantwoording afleggen, geen rommel op je kamer. We leggen allemaal beperkingen aan hen op. En als ze op hun manier bezwaar maken, is dat een bevestiging van de diagnose: 'Zie je wel? Niet leerbaar. Moeilijk verstaanbaar gedrag.'

Hoe lastiger de cliënt, hoe hoger het zorgzwaartepakket en hoe meer inkomsten voor de zorgorganisatie. In Nederland financieren we het probleemgedrag. Het systeem houdt de gekte in stand.'

Werken in de community

Met de aanpak van Phusis verdwijnt het moeilijk verstaanbaar gedrag, en dus een groot deel van de financiering. Evenmin ontvangt de stichting huisvestingsgeld, want de regels die daarbij horen werken volgens De Bruin averechts. Daarom hangen er juridische constructies onder de stichting die het mogelijk maken om inkomsten te verwerven. De Bruin: 'We hebben een meubelfabriek, een koffiebranderij, een rondvaartboot, vier horecagelegenheden, en we begrazen met dik vierhonderd koeien en vijftienhonderd schapen meer dan duizend hectare natuurgebied. Binnen de marges van wat per individu wettelijk is toegestaan, betalen we onze werknemers uit. Want dat is wél een regel:

werkbezoek

Henry Kersten: 'Ik heb net een vrachtje oud ijzer weggebracht, 0,24 euro de kilo, 30 euro bij elkaar.'

wie bij ons in vrijheid wil wonen, móet meewerken in de community.' Overigens gaat het ook bij Phusis wel eens fout en belandt een bewoner in de gevangenis of in de tbs-kliniek. 'Zodra ze weer op vrije voeten zijn, komen ze terug naar ons. Dan proberen we het gewoon opnieuw.'

Giano

Maaïke de Jong (29) woont en werkt eveneens bij De Haven van Kloosterveen van Phusis in Assen. Ze registreert onder andere de boekingen van de rondvaartboot. Maaïke heeft in het verleden veel driftbuien gehad en trok zich dagenlang terug in een fantasiewereld waarin ze zorgt voor haar zoontje van twee: Giano. Zorgverleners wisten daar geen raad mee. Ze trokken haar uit haar isolement, met paniek- en driftbuien tot gevolg omdat ze niet meer voor Giano kon zorgen. Bij Phusis leerde zij dat alle ouders hun kind naar de crèche brengen. Dus ook Giano gaat nu naar de crèche. In de tijd die vrijkomt, kan zij het werk doen dat ze leuk vindt. Maaïke vertelt haar verhaal indrukwekkend open en eerlijk, en met veel blijk van zelfinzicht. Een kind krijgen was altijd haar grootste wens. 'Maar ik zou het nooit kunnen opvoeden', zegt ze. 'Dan had hier heel vaak 112 voor de deur gestaan.'

'We creëren gedragsproblemen'

Veel zorgorganisaties claimen dat de mens centraal staat. 'Onterecht', vindt De Bruin. 'Niet de mens, maar de financiering staat centraal.' Hij geeft een voorbeeld om

zijn statement kracht bij te zetten: 'Van sommige moeders kan iedereen voorspellen dat er opvoedingsproblemen ontstaan. Maar we doen niets, totdat het fout gaat. Want dan pas komt er financiering. In veel gevallen halen we het kind vervolgens weg bij de moeder, wat leidt tot onherstelbare schade aan het kind. En zo creëren we de gedragsproblemen, ze komen grotendeels voort uit deze vroege traumatische scheiding.' De Bruin vindt dat we moeten investeren in kwetsbare ouders nog voordat er in het gezin ernstige opvoedingsproblemen ontstaan. Hij hekelt de term zelfredzaam. 'Geen mens is zelfredzaam', zegt hij. 'We hebben anderen nodig.'

Zogenaamd inclusief

De Bruin: 'Weet je waarom al de grote instellingen aan het spoor liggen? Omdat daar vroeger niemand wilde wonen.' De decentralisatie van de zorg heeft volgens hem helemaal niet geleid tot een inclusieve samenleving. 'Veel mensen wonen weliswaar begeleid in de wijk, maar de instituties zijn in stand gebleven. Bewoners zijn gebonden aan de regels van anderen, en ze mogen wat fröbelen bij dagbesteding. Dat noemt men dan inclusief.' Gehandicaptenorganisaties komen wel eens bij hem op werkbezoek, om zijn aanpak te bekijken. 'Dan zeggen ze: 'Ja, maar onze cliënten zijn veel moeilijker dan deze van jullie.' Ik antwoord dan: 'Nee, dat is niet zo. Onze bewoners komen bij jullie vandaan. Maar toen is het niet gelukt.'

Een vertrouwd gezicht

Met loeiende sirenes en enorme snelheden vlogen we over de weg. Voorin de politieauto voelde ik de G-krachten op mijn lichaam. 'Ben je ok?', vroeg de politieman achter het stuur. Ja, sterker nog: de kleine jongen in mij kwam los. Ik draaide een nachtdienst met de politie mee en om dit vertoon mee te maken was geweldig.

Dat ik met de politie meeliep, had alles met de gehandicaptenzorg te maken. Een behoorlijk groot deel van de mensen die in aanraking komen met politie en justitie heeft een licht verstandelijke beperking, zo leren ons de cijfers. Regelmatig in combinatie met psychische problematiek. Hoe komen zij in aanraking met de politie? En hoe gaat de politie daarmee om?

In volle vaart reden we, achter het dashboard vol technologie, naar een mogelijke roof van een bouwkeet. Het bleek loos alarm. Even later snelden we naar een treinstation omdat een spoorloper waarschijnlijk een einde aan zijn leven wilde maken. We troffen een jongen aan die in een ggz-organisatie verblijft en een verstandelijke beperking heeft. De agenten stelden hem rustig op zijn gemak en droegen hem zonder drama weer over aan de voor hem bekende medewerkers van zijn instelling. Op een ander moment reden we, in een veel rustiger tempo, naar een pleintje in het centrum van de stad waar drie minderjarige jongeren rondhingen, alcohol dronken en overlast veroorzaakten. Niet heel veel aan de hand, zou je denken; er staan wel vaker jongeren te drinken op een pleintje. Dat bleek toch anders te zijn. Toen de politie naar de adressen van de jongeren vroeg om hen, volgens protocol naar huis te brengen, gaven twee van hen valse gegevens op. Toen ik later vroeg op welk moment de agent wist dat hier meer aan de hand was, zei hij dat het bij dat liegen was.

Tijdens de tocht langs de verschillende ouders bleek er van alles te spelen. Een moeizame scheiding, lvb-pro-

blematiek, een broertje dat scooters rooft, en een meisje dat al ruim een week over de landsgrens alleen thuis zit, omdat haar moeder op vakantie is. Heel indrukwekkend was het gesprek tussen de agent en een moeder die wanhopig in tranen uitbarstte toen haar kind werd thuisgebracht. 'Hoe moet dit nou toch verder?' Er volgde een indringend gesprek tussen de agent en de moeder over grenzen stellen. Maar het was vooral troostend. Zo ging het door: kleine en grote criminaliteit, en veel tragische gevallen waar vooral een groot onvermogen van de mensen bleek om hun leven op koers te houden. In die laatste groep was steeds een grote overlap met een deel van 'onze' sector. Toen ik 's ochtends vroeg naar bed ging, bleef de vraag van die moeder me bij. Hoe moet dit nou verder?

Ik vroeg het eerder op de avond ook aan de agent. Hij vertelde dat dit deel van de Nederlanders vaak geen vertrouwen heeft in de politie, in de zorg en gezag. De enige manier om tot hen door te dringen is puur handwerk. Hij rijdt door de wijk, drinkt koffie met buurtbewoners, is duidelijk en streng, maar geeft ook vertrouwen en complimenten. Wat daarbij misschien nog wel het belangrijkste is: continuïteit in gezichten. Het is essentieel om een band op te bouwen, waardoor je als agent dingen eerder ziet, en de mensen zich eerder bij je melden.

Een vertrouwd gezicht, continuïteit van zorg, het zijn begrippen en wensen die we in de gehandicaptenzorg ook kennen. Daarin is in de zorg, politie, onderwijs maar ook woningcorporaties en alle andere diensten nog een wereld te winnen. Sirenes, een dashboard vol technologie of een snelle auto zijn hulpmiddelen, maar het begint allemaal met een vertrouwd gezicht. ●

Boris van der Ham is voorzitter van de VGN

Op de moestuin van
Roohaan. Achter: Jolanda
en Bart Braker. Voor:
Edward van Nielen, Danny
Nijhuis, Nigel de Jonge,
Dirk Jan Wessels.

De groene gehandicaptenzorg

Ook in de gehandicaptenzorg kijken organisaties met een nieuwe blik naar de terreinen die zij bezitten. Als je die op natuurlijker manier beheert, kan dat bijdragen aan de gezondheid van zowel cliënten als medewerkers en bovendien aan de biodiversiteit. Ontkiemt er naast de Groene GGZ ook een Groene Gehandicaptenzorg?

1. De groenvisie

Rob Wolters was blij met het telefoontje dat hij kreeg vanuit 's Heeren Loo. Hij is executive van Nature For Health en programmaleider van de Groene GGZ. Samen met IVN Natuureducatie en zijn eigen organisatie, is een groep ggz-instellingen een nieuw initiatief gestart waarin behandeling en verduurzaming hand in hand gaan. De oppervlakte die hun terreinen samen bestrijken, is groter dan een gemiddeld Nationaal Park.

En toen belden er ook organisaties vanuit de gehandicaptenzorg. 'Met 's Heeren Loo willen we nu een groenvisie maken die aansluit bij de kernwaarden van de organisatie', zegt Wolters. 'Die visie is gericht op mensen met een verstandelijke beperking, de vitaliteit van de medewerkers en de samenhang met buurten. Bovendien geeft ze een impuls aan de natuur.' Titel van het project: *Passie voor mensen en groene woonzorgparken*. 'Ik kan me goed voorstellen dat er zoiets gaat ontstaan als een Groene Gehandicaptenzorg', zegt Jan Peter Niezink, programmamanager duurzaam ondernemen bij 's Heeren Loo, 'maar wij hebben besloten het eerst binnen onze eigen organisatie te gaan doen. Die uitdaging is al groot genoeg. We voelen wel de verantwoor-

delijkheid om onze ervaringen later ook aan anderen over te dragen.'

Niezink was degene die Nature For Health benaderde. Binnen 's Heeren Loo zelf werkt hij samen met adviseur zorgvastgoed Nienke van de Berg. Zij vertelt dat er twaalf woonzorgparken binnen de organisatie zijn, met een totale oppervlakte van 450 hectare. De plannen voor het groenbeheer voor deze parken worden nog niet vanuit één visie ontwikkeld. Ook maken actuele thema's zoals klimaatadaptatie, duurzaamheid en biodiversiteit er nog onvoldoende deel van uit. 'Toen vroegen we ons af wat onze visie op het groen eigenlijk is.'

Niezink: 'We willen weten of we cliënten ook behandeling buiten kunnen aanbieden, zoals in de ggz. Want je leest overal dat die buitenomgeving zo gezond voor ons is. En bevordering van de gezondheid van cliënten en medewerkers is ook een thema in de Green Deal, die door 's Heeren Loo is ondertekend.'

Met zijn drieën hadden ze best op een paar A4'tjes een groenvisie kunnen opstellen. 'Maar de grootste uitdaging is om alle mensen mee te krijgen, om de beweging op gang te brengen', zegt Van den Berg. Daarom kozen zij ervoor om eerst met een groenscan goede voor-

de groene gehandicaptenzorg

beelden op te halen en een aantal inspiratiesessies te houden. Over het grote aantal reacties en het enthousiasme tijdens de bijeenkomsten waren zij blij verrast. Van den Berg: 'We zijn een zorgorganisatie, geen natuurorganisatie, dat is ook niet onze ambitie, maar we zijn er wel van overtuigd dat we het groen gericht kunnen inzetten. Alleen al voor het tot rust komen, het ontstressen.'

Niezink: 'En er liggen enorme kansen voor onze cliënten in de dagbesteding. Zij kunnen helpen in het onderhoud, er zijn woonzorgparken waar dat al gebeurt.'

Wolters wijst erop dat het nog wel een uitdaging is om behandelaren bij het project te betrekken, dat maakt volgens hem deel uit van het 'draagvlakproces'.

Over de invloed van groen op gezondheid en welbevinden denken de initiatiefnemers al wel flink na. Het spinnenweb van positieve gezondheid, ontwikkeld door Machteld Huber, is daarbij een leidraad. Ook maken zij onderscheid tussen verschillende karakteristieken van natuur. Wolters: 'Als je bijvoorbeeld van een *burn out* aan het herstellen bent, dan zoek je een serene plek. En als je weer wat meer aankunt, ga je naar plekken met doorzicht, waar meer mensen zijn. Zo ontstaat een heel nieuwe kijk op groenbeheer, waarbij je niet alleen de biodiversiteit van plekken vergroot, maar deze ook maximaal inzet voor de gezondheid van cliënten en medewerkers. Ik merk trouwens dat zorginstellingen die bezig zijn met duurzaamheid en groen ook de meest aantrekkelijke instellingen zijn voor medewerkers die een baan zoeken.'

Ria Huis in 't Veld (in rolstoel) en begeleider Bram Nijhuis doen nieuwe aarde in de bakken.

**Tuinadviseur
Dirk Jan
Wessels
met Danny
Nijhuis.**

2. De mensen meekrijgen

De eerstvolgende inspiratiesessie vindt plaats op Noorderhaven in Julianadorp, één van de woonzorgparken van 's Heeren Loo. De tafels waaraan medewerkers van Noorderhaven, andere woonzorgparken, en externe relaties elkaar ontmoeten staan op een passende plek: een werkloods met volop tuingereedschap aan de muur.

Nienke van den Berg deelt er goede voorbeelden die zij heeft opgehaald. Bij woonzorgpark Willem van den Bergh in Noordwijk is een oefentuin voor fysiotherapie ingericht en wordt snoeihout gebruikt om wandelpaden aan te leggen. Op Het Westerhok in Monster is een wildpluktuin aangelegd en nemen nieuwe werknemers deel aan een *safari* in het park. En op Noorderhaven, waar we nu zijn, is een jubilarisbos aangelegd met bo-

men die medewerkers krijgen als ze vijftig jaar in dienst zijn. Jasperina Venema van Nature For Health vertelt over wetenschappelijk onderzoek waaruit de gezondheidsvoordelen van natuur op gezondheid blijken: minder negatieve emoties, minder stress, beter immuunsysteem. Aansluiten op de ritmes van de natuur verbetert het welbevinden; zorg voor de natuur draagt bij aan zingeving.

Hoe staat die natuur erbij hier op Noorderhaven? Enthousiast gaan we het park in om het te bekijken door vier brillen: de biodiversiteit, de behandeling van cliënten, de vitaliteit van medewerkers, en het groenbeheer. We zien scholeksters die broeden op de daken en horen een nest jonge spechten in een boom. Bij terugkeer pitchen we onze groene ideeën.

de groene gehandicaptenzorg

Nigel de Jonge demonstreert hoe je met de woelvork de grond bewerkt, zonder te hoeven spitten.

'We willen dat al onze medewerkers en cliënten groen in de buurt hebben, om op uit te kijken, om in te sporten of om te tuinieren'

3. Aardewerk

's Heeren Loo is niet de enige organisatie in de gehandicaptenzorg die een groene leefomgeving belangrijk vindt. Binnen Aveleijn is het één van de vijf thema's waarmee de organisatie sinds 2018 duurzaamheid nastreeft. Men noemt het 'aardewerk'. 'Daarmee geven we aan dat we werken aan de aarde', zegt manager vastgoed en duurzaamheid Edward van Nien. 'En zo verbinden we het met 'waardenwerk', wat voor Aveleijn de basis is voor onze bijdrage aan een betekenisvol leven.'

Inmiddels zijn er hulpmiddelen ontwikkeld, zoals een groenscan voor de leefomgeving, en interne campagnes gehouden om tegels te wippen of vaker de fiets te pakken. 'We willen dat al onze medewerkers en cliënten groen in de buurt hebben, om op uit te kijken, om in te sporten of om te tuinieren', legt coördinator duurzaamheid Bart Braker uit. 'Zodat ze kunnen ervaren hoe gezond het is. En als hulpmiddel om bewoners een betekenisvolle dag te geven.'

We ontmoeten elkaar op Rohaan, een woonlocatie in Markelo, voor vijf groepen cliënten die intensieve begeleiding krijgen en waar ook dagbesteding plaatsvindt. Begeleidster Jolanda ziet hoe het de bewoners goed doet, om bezig te zijn in de ecologische moestuin die hier is opgezet onder het motto Kweken met Zorg. Een bewoner die bij tijden zeer onrustig was, vindt heil in het stekken van lavendel. Een ander, Nigel de Jonge, verdiept zich in de geschiedenis van tuinieren en zelfvoorziening.

Zij worden geïnspireerd door de bevrogen tuinadviseur, die iedere week langskomt: Dirk Jan Wessels. Deze legt hen uit waarom het goed is om afrikaantjes (*Tagetes*) te zaaien tegen de aaltjes, en Oost-Indische kers tegen de zwarte luis. Hij vertelt dat alle groente hier wordt opgekweekt uit biologisch zaad en dat er een schema is waarin naast de hoofdteelt ook de voor- en de nateelt worden aangegeven. De opbrengst van de seizoengroenten uit de tuin gaat naar de kok, zodat er het hele jaar biologisch kan worden getafeld, en in de toekomst wellicht naar het theehuis voor bezoekers. Behalve de moestuin die hij met de bewoners heeft aangelegd, is er een pluktuin en wordt er nagedacht over een voedselbos. In de moestuin wordt wisselteelt toegepast. De vakken zijn omrand door planken van onbehandeld hout en op de paden liggen houtsnippers. Aan een bank helpt bewoner Danny Nijhuis pompoenzaad in perspotjes te leggen en af te dekken. Nigel de Jonge demonstreert hoe je de woelvork hanteert om de bodem te bewerken, zonder te hoeven spitten. Hij vertelt dat hij nog maar een paar jaar geleden begon met de moestuintjes van Albert Heijn. Inmiddels heeft hij een eigen moestuin om zoveel mogelijk zelfvoorzienend te zijn. Daar klimmen de bonen omhoog langs wilgentakken in, zoals het vroeger ging. Kom in het najaar nog eens terug, zegt hij.

Meer informatie bij Irene Smith van de VGN: ismith@vgn.nl.

'DigiContact is een waardevolle aanvulling'

DOOR JOHAN DE KONING FOTO STIJN RADEMAKER

DigiContact kan een krachtig hulpmiddel zijn, ontdekte psycholoog Miriam Zaagsma. Want de begeleiding is altijd beschikbaar en gebruikers bepalen zelf wanneer zij er behoefte aan hebben. Maar je kunt het niet bij iedereen even goed inzetten en ook niet op dezelfde manier.

1 **Waarom dit onderzoek?**
'Philadelphia wilde weten wat DigiContact betekent voor de mensen die er gebruik van maken. Ze waren net begonnen met het inzetten ervan bij mensen met een verstandelijke beperking die zelfstandig wonen en ambulante worden ondersteund. DigiContact biedt begeleiding op afstand via beeldbelgespreken en telefoongesprekken met een speciaal team van begeleiders. De dienst is altijd beschikbaar: 24 uur per dag, zeven dagen per week. Cliënten kunnen afspraken maken, maar ook ongepland inbellen op het moment

dat ze een vraag hebben, of als ze bijvoorbeeld paniek voelen opkomen. De combinatie van innovatie en het doen van inclusief wetenschappelijk onderzoek, samen met een ervaringsdeskundige, sprak mij direct aan. Dit leek me een heel gaaf project.'

2 **Wat is de conclusie?**
'DigiContact is vooral van toegevoegde waarde doordat gebruikers het kunnen inzetten op momenten dat zij er zelf behoefte aan hebben. Ik had niet verwacht dat het zo'n krachtig hulpmiddel kan zijn. Gebruikers kunnen vaker contact hebben

met de ondersteuning en hoeven niet meer te wachten totdat een begeleider langskomt.

Maar DigiContact past niet even goed bij iedere persoon en in elke situatie. Sommige cliënten vonden het helemaal niets, bijvoorbeeld omdat je niet vooraf weet welke begeleider het gesprek aanneemt. Dat vonden ze zo stressvol dat ze liever niet inbellen. De meeste mensen die we spraken gebruikten het als aanvulling op de ambulante begeleiding die ze ook nog hadden.

We spraken bijvoorbeeld een oudere vrouw met een licht verstandelijke

Miriam Zaagsma
en Mark Koning

beperking, die zich altijd prima had gered, totdat ze ernstig ziek werd. Ze had veel pijn en was ineens aan huis gekluisterd. Ze vertelde dat DigiContact, naast de ambulante begeleiding, heel belangrijk voor haar was. Als ze 's nachts niet meer wist hoe ze moet liggen van de pijn, dan belde ze en hielp iemand haar even door het donkerste uurtje heen.'

3 Wat betekent dit voor de praktijk?

'Dat DigiContact een waardevolle aanvulling is, maar dat je individueel moet kijken hoe je

DigiContact en ambulante ondersteuning thuis het best op elkaar kunt afstemmen.'

4 Hoe was het om dit onderzoek te doen?

'Ik vond het bijzonder om samen te werken met een onderzoeker met ervaringskennis, Mark Koning. Ik heb bijvoorbeeld van hem geleerd hoe ontoegankelijk veel onderzoeksmethoden zijn. We probeerden ze samen aan te passen. We maakten van alle interviews geluidsopnamen. Bij het analyseren gebruikten we geen lange transcrip-

ten, maar we luisterden ze samen af, in brokjes van een paar minuten. En dan stonden we even stil bij wat we hadden gehoord. Daarna schreven we de thema's op papiertjes in verschillende kleuren en keken we welke we bij elkaar konden leggen en welke juist ver van elkaar. En op die manier vonden we onze weg.' Promotieonderzoek doen is een heel solistische onderneming, dat vond ik af en toe wel zwaar. Dan is het heel fijn als er iemand is met wie je kunt overleggen en die gezelligheid biedt. Lunchen, met de trein, al die interviews afnemen – Mark is gewoon een heel gezellige collega.'

5 Wat ga je nu doen?

'Ik blijf als onderzoeker bij Philadelphia werken. Een groot project is de sociale robot Phi. Al jaren worden de ervaringen van cliënten en begeleiders verzameld. Mark en ik gaan kijken welke inzichten we hieruit kunnen halen. Waar liggen de mogelijkheden voor de ondersteuning? En waar de grenzen?'

Miriam Zaagsma, *The added value of on-demand remote support*. Amsterdam 2022/2023.

> [VGN.NL/ACTUEEL/GEPROMOVEERD](https://vgn.nl/actueel/gepromoveerd)

De kwetsbaarheid van zorgprofessionals

Vertel me, is er een manier om te bewijzen dat ik iets niet gedaan heb? Het is dat zinnetje dat Annemieke Kappert, geestelijk verzorger en ethicus bij zorgorganisatie Amerpoort, lang is bijgebleven na een moreel beraad over een begeleider die werd beschuldigd van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Een moeder uitte deze beschuldiging, nadat zij – zo is officieel vastgesteld – van de bewuste begeleider te horen kreeg dat zij niet langer elke dag naar haar zoon mocht bellen. Dat leverde zoon namelijk te veel spanning op.

'Het team stond faliekant achter de begeleider', zegt Kappert. 'En toch word je, tot het tegendeel bewezen is, op non-actief gesteld, heb je thuis wat uit te leggen en staat je leven op zijn kop. Regelmatig gaf de begeleider bij mij aan, zich loslopend wild te voelen: er wordt zomaar op mij geschoten, omdat ik een keer nee heb gezegd. En ik kan niet bewijzen dat ik iets niet gedaan heb.'

Er volgde een moreel beraad. Het team moest namelijk een beschuldiging van moeder verdragen en tegelijkertijd wel zorg verlenen aan haar zoon, terwijl iedereen het liefst zoon zag vertrekken en niemand meer met moeder wilde praten. Hoe kun je onder deze omstandigheden, toch goede zorg leveren?

'We hebben de gesprekken buiten in een bos gevoerd, met losse stoelen rondom een picknicktafel. Daar heb ik heel bewust voor gekozen omdat het zo'n ontzettend zware, emotionele casus was. Zo waren we niet gekaderd binnen de muren van een gebouw. Deelnemers konden makkelijker bewegen of even weglopen. Het lijkt ook alsof woorden in een buitensetting minder hard binnenkomen en emoties of negatieve gedachten eerder kunnen vervliegen. Het zorgde letterlijk voor lucht.' Het meest indrukwekkende aan deze casus vindt Kappert dat het team na twee sessies tot de conclusie kwam dat de zoon niks te maken heeft met de beschuldigen

van zijn moeder, dat hij de allerbeste woonplek verdient en dat hij nergens zo fijn kan wonen als waar hij nu woont. 'Ineens hadden we dus een andere vraag te beantwoorden: hoe gaan we om met moeder die er onlosmakelijk bij hoort?' Ze vervolgt: 'Deze casus heeft zo ontzettend veel impact gehad. De begeleider heeft, stuk van emotie, de gehandicaptenzorg verlaten en het team is uit elkaar gevallen. Los van alle werkdruk kunnen medewerkers ook te maken krijgen met onterechte beschuldigingen. We hebben het vaak over de kwetsbaarheid van mensen met een beperking, maar zorgprofessionals zijn ook echt heel kwetsbaar.'

'Hoe geef je maatschappelijke waarde aan een glaslat?'

DOOR JOHAN DE KONING

Twan Onstein heeft het naar zijn zin bij Avabel, een bedrijf in Duiven, dat materialen levert en produceert voor de beglazingsmarkt. Iedere ochtend komt hij hier voor achten op zijn scooter vanuit Velp, waar hij zelfstandig woont met begeleiding van Siza. Om zo snel mogelijk samen met een collega met de bus op pad te gaan om glaslaten, celband en kitmaterialen te bezorgen. Die collega kan goed rijden, maar minder goed tillen. Zelf heeft hij geen rijbewijs, maar kan hij wel sjouwen. Eigenlijk is hij sjouwfeur, grapt hij welgemoed.

Hij is net terug en leidt me rond door de loodsen en gebouwen van het bedrijf, waar collega's me uitleggen hoe de glaslaten worden geschilderd, hoe ze op maat worden gemaakt voor individuele opdrachtgevers en waar de inkepingen moeten komen. Alles wordt hier van tevoren uitgedokterd.

Twan werkt hier al acht of negen jaar en doet dit veel liever dan werken op een dagbesteding, waar iedereen een beperking heeft. Op de vraag waarom, antwoordt hij: 'Hier kan ik zelfstandiger werken en word ik serieus genomen. Er wordt rekening met me gehouden, maar Richard zegt wel altijd tegen me: het moet van twee kanten komen.'

Richard is Richard Duppen, de directeur. Hij nam de dagelijkse leiding in 2012 over van zijn vader en zijn oom. Voor die tijd werkte hij als gezinsvoogd en manager bij William Schrikker, de organisatie voor jeugdbescherming en jeugdreclassering. Zijn voorwaarde bij de overname, was dat hij mensen in dienst kon nemen die door gebrek aan perspectief in de

problemen zitten. Sindsdien is de omzet van het bedrijf tweemaal 'over de kop gegaan', of wel verviervoudigd. Er werken 42 mensen, waarvan 34 aanvankelijk een afstand tot de arbeidsmarkt hadden.

Het bedrijf is gecertificeerd met trede drie van de Prestatieladder Sociaal Ondernemen (PSO), Richard wijst op de oorkonde. Dat maakt het een aantrekkelijke partner voor bedrijven die willen meedingen in aanbestedingen, bijvoorbeeld door gemeenten, waar een SROI-verplichting geldt (Social Return On Investment). 'Hoe geef je maatschappelijke waarde aan een glaslat?', vraagt Duppen. Bijvoorbeeld door mensen zoals Twan aan het werk te helpen dus.

Daar moet je als bedrijf wel iets voor willen doen. 'Veel bedrijven willen zich niet aanpassen', zegt hij en pakt twee petflessen water, een met en een zonder koolzuur. 'Als je schudt aan een fles met koolzuur en je draait de dop eraf, dan gaat hij bruisen en wordt alles nat. Dat geldt ook voor veel mensen die hier werken. Als je hen door elkaar schudt, gaan ze bruisen. Wil je dat niet, dan moet je je eigen gedrag aanpassen, je moet bereid zijn 'leerzeer' te ervaren.'

'Zelf was ik met hart en ziel maatschappelijk werker', besluit Duppen. 'Maar nu ben ik als hulpverlener effectiever dan ik ooit was.'

> AVABEL.NL

Met dank aan Paul Imthorn, coördinator Coalitie voor Inclusie

een goed advies

Opdat we leren van elkaar:
in iedere *Markant* een tip van
een deskundige

'Als er geen feministen waren geweest die vonden dat ook mannen achter het aanrecht moesten, was ik lang op de divan blijven liggen. Ik bedoel maar te zeggen: actievoerders zijn nodig om iets op de kaart te zetten.'

Jan Troost was belangenbehartiger voor mensen met een beperking en

oprichter van de landelijke gehandicaptenraad, het huidige leder(in). Hij voerde meer dan vijftig jaar actie voor gelijke rechten voor mensen met een beperking. Met verve. Zijn eerste demonstratie organiseerde hij op veertienjarige leeftijd, met als doel een cultureel centrum rolstoeltoegankelijk te maken. Dat lukte. Successen volgden, 'maar als het om een toegankelijke samenleving gaat, is Nederland nog steeds een ontwikkelingsland.' Terugkijkend op al die jaren met de rolstoel de barricade op, gaf Troost kort voor zijn overlijden op 16 mei 2023 aan dat de menselijke maat altijd zijn uitgangspunt is geweest. Dat is ook het advies dat hij achterlaat aan zorgprofessionals in de gehandicaptenzorg.

'Behoud de menselijke maat. Voorkom dat iemand een nummer is en de computer het communicatiemiddel. Blijf mensen in de ogen kijken. Zie wat er echt aan de hand is. Blijf vragen naar wensen, behoeftes en vooral ook naar iemands dromen.' Want dat mensen met een beperking vaak op jon-

ge leeftijd al wordt afgeleerd om te dromen, dat begreep Troost niet. 'Waarom? Zo anders zijn we niet.'

'Zie de mens en niet de beperking. Ieder mens is individu. Blijf dat zien. Ik ben gewoon Jan en mijn handicap is een maatschappelijk probleem: als de samenleving namelijk toegankelijk was, zou

niemand een handicap hebben.'

'En al die protocollen in de zorg', gaf Troost aan, 'bekijk die nou eens kritisch. Is dat echt allemaal nodig? Bijvoorbeeld de privacywetgeving; die slaat de plank volledig mis. Recent lag ik in het ziekenhuis. Toen een patiënt die bij mij op de zaal lag niet op tijd terugkwam van een operatie, vroeg ik aan een verpleegkundige hoe de operatie was verlopen. Vanwege de privacy mocht ze daar niets over zeggen. Toen dacht ik: Jezus Christus, nu zijn we toch wel echt ver doorgeslagen met die wetgeving. Draagt dit nou bij aan de menselijke maat?' ●

Jan Troost leed aan uitgezaaide slokdarmkanker. Op 16 mei 2023 liet hij euthanasie plegen. Kort voor zijn overlijden sprak ik met hem. Hij blikte terug, gaf een goed advies en besloot met de woorden: 'Gelukkig zijn er genoeg anderen die de strijd voor gelijke rechten voor mensen met een beperking willen voortzetten. Het belangrijkste: blijf met elkaar praten.'